

DE MUNT KLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw

Driemaandelijks tijdschrift

- 4 -

september 1994

BELEG VAN MAASTRICHT 40 STUIVER 1579

Vz: Gehelmd stadswapen; links en rechts van het schild, 15-79; rondom, PROTE-
D·POPV·TV·--PROP·NO·TVI·GLO (Help uw volk Heer tot uw glorie).

Kz: Een hand met opgeheven zwaard splitst het omschrift * / TRA·IEC* / AB:HIS-
·OBSES / PRO:IVS·--CAVSAE / DEFE·SIONE (Maastricht door de Spanjaar-
den belegerd, voor een rechtvaardig doel verdedigd); in de afsnede ·XXXX· / *

Vanhoudt, I 250

Maastricht

De stad Maastricht had een zeer speciaal statuut. Ze had namelijk twee heren, de prins-bisschop van Luik en de hertog van Brabant. In de 16de eeuw was de koning van Spanje hertog van Brabant en dus tevens heer van Maastricht. Daar men geen twee heren kan dienen, probeerde de stad zoveel mogelijk haar eigen meester te spelen. Ze vertoonde het karakter van een onafhankelijke stadstaat met eigen voorrechten, waarvan een van de voornaamste was dat geen vreemde troepen door de stad mochten trekken tenzij met uitdrukkelijke toelating van het stadsbestuur. De troepen trokken dan door de stad tussen een haag van gewapende burgers. Maastricht had als vesting een Europese faam.

Verantwoordelijke uitgever : H. VANHOUDT, Belsenakestraat 20, 3020 HERENT

Afgifte Kantoor Wetteren 1

Heden kan men nog een gedeelte van de imposante muren gaan bewonderen. De stad werd een achttal keren serieus belegerd: in 1408 door de Luikenaars, in 1579 door de Spanjaarden, in 1632 en 1673 door de Verenigde Provinciën en in 1673, 1748, 1793 en 1794 door de Fransen. De stad werd verdedigd door een stadsmilitie, gegroepeerd per parochie, de keerspelen, die elk verantwoordelijk waren voor de verdediging van een deel van de muren.

In de jaren 1560 beleefden de Nederlanden troebele tijden. Het land was in opstand tegen Spanje. Het protestantisme werd vereenzelvigd met het verzet tegen Spanje en Filips II beschouwde de ketterij dan ook als een vorm van majesteitsschennis. In het rampjaar 1566 trok de beeldenstorm als een lopend vuurtje door het land en ook Maastricht bleef niet gespaard. Als reactie hierop werd 13 april 1567 een Spaans garnizoen in de stad gelegerd, dat langzaam de bevolking begon uit te zuigen. In de verslagen van het stadsbestuur zijn tientallen vragen om geld vanwege het garnizoen terug te vinden, gewoonlijk onder de vorm van een dringende eis tot “lening” van een bepaalde som. De reden hiervan was blijkbaar dat de Spaanse overheid haar garnizoen, dat bestond uit protestantsgezinde Duitse troepen, niet betrouwde en probeerde dit met “geleend” geld uit de stadskas zoet te houden. De stad had gewoonlijk dat geld niet en ging het dan lenen, eerst bij de bevolking en de ambachten, daarna ook bij de geestelijkheid en de tafel van de Heilige Geest. Toen die ook geen geld meer hadden, werd geleend bij de Lombarden te Luik tegen een intrest van 12 %.

Intussen broeide de opstand tegen de Spanjaarden. In 1577 werd gouverneur Montedosa in een hinderlaag gelokt en met medewerking van Duitse huurlingen van het garnizoen in Maastricht gevangen gezet. Montedosa had echter een aantal Spaanse troepen in de omgeving, die dadelijk oprukten en hem verlostten. 1500 burgers werden daarbij afgemaakt en de stad werd geplunderd. De Duitse troepen kregen genade en moesten alleen hun eed van trouw aan de koning vernieuwen. Volgens de Pacificatie van Gent moesten – 20 dagen na de bekendmaking ervan – de Spaanse troepen de kastelen en versterkingen van de Nederlanden verlaten, wat in Maastricht op 24 april 1577 gebeurde. Maastricht weigerde voorlopig een staatsgarnizoen op te nemen en besloot de stad zelf te verdedigen. Eerst werden enkele bruggen afgebroken en kleine poorten dichtgemetseld en daarna werden op twee na alle poorten gesloten. Intussen was de stad gewonnen voor de protestantse zaak en werd aangedrongen op een protestants garnizoen. Maastricht kon niet weigeren dit vreemd garnizoen binnen te laten. Het spelletje van uitbuiting begon opnieuw en op 14 maart 1578 waren de kosten zo hoog opgelopen dat een dringende lening van 2000 gulden diende afgesloten te worden. Bovendien werd door het garnizoen 500 pond kruit “geleend”. Het stadsbestuur werd afgezet en vervangen door actieve protestanten.

Het beleg

Alexander Farnese, prins van Parma, was begonnen om de Nederlanden voor de Spaanse kroon terug te winnen door een mengeling van diplomatie en terreur. Maastricht was zeer belangrijk, zowel voor de opstandelingen als voor Spanje. Vanuit Visé leidde Parma in december 1578 de omsingeling. Begin maart 1579 stond een legermacht van 34.000 man voor de muren van Maastricht met een voor die tijd enorme artillerie: 48 stukken zwaar geschud, 3 coulevrimes, 50.000 kogels, 500 quintalen kruit. De Spanjaarden sloten de stad in met twee scheepsbruggen en vier forten.

De verdediging van Maastricht was in handen van Sebastien Tabin of Tapijn. De inspanning van de belegeraars was vooral geconcentreerd op de Pieterspoort en de Tongerse poort. Er werden gangen gegraven onder de versterkingen, waarin men springladingen legde om de verdedigingswerken te vernietigen. Op 8 april gingen de Spanjaarden over tot een algemene bestorming. De grachten werden gedempt met takkenbossen en onder het aanroepen van Sint-Jacob van Compostella werd storm gelopen naar de bressen bij de Tongerse poort en bij de Bospoort. Ze werden echter onthaald op vuur van verdekt opgesteld geschut, geladen met nagels en kettingen. De Spanjaarden moesten wijken en leden zware verliezen.

In het andere kamp werd Tapijn gewond doch hij liet zich in een stoel ronddragen om de verdedigingswerken verder te leiden. De stad had voedselgebrek en de bakkers weigerden het nieuwe koperen noodgeld. Het stadsbestuur gaf bevel om overal (waar ze het wisten) de helft van de rogge- en tarwevoorraden in beslag te nemen. Hiervan werden broden gebakken voor de armen. Op 4 mei werd alle nog beschikbaar vee opgeschreven. De verdediging werd met de moed der wanhoop verdergezet. Er werd met zowat alles naar de belegeraars gegooid: kokend water, gevulde bijenkorven... Op 14 juni werd een nieuwe aanval gedaan doch de Spanjaarden trokken zich terug en vroegen de stad te capituleren. Deze weigerde.

De krijgsraad van 28 juni besloot de volgende dag opnieuw ten aanval te gaan. Er volgde een gruwelijke slachting. Aan de ingang van de brug stapelden zich meer dan 2000 lijken op terwijl 4000 personen met behulp van een zwaar losgeld zich het leven reddden. Tapijn werd na de overgave gedood. Op 21 juli was er een wapenschouwing en schijngevecht in Maastricht. Parma werd de stad binnengedragen en er werd een dankmis opgedragen in de Sint-Servaaskerk.

Een munt waar bloed aan kleeft

In de 16de en 17de eeuw zochten numismaten naar belegeringsmunten. Ook toen was de numismaat getroffen door de dramatische intensiteit en de historische verbondenheid die uit deze stukken straalde. Dikwijls waren belegeringsmunten primitief afgewerkt. Als de belegerde stad niet beschikte over een muntatelier werd er gewoonlijk beroep gedaan op zilversmeden om dergelijke stukken te vervaardigen en soms namen die zelfs niet de moeite om het opgeëiste zilverwerk plat te hameren. In Maastricht lagen de zaken anders. De noodmunten werden geslagen in het Brabants muntatelier en zijn verzorgd en esthetisch mooi te noemen. Vermits de stad al lang niet meer beschikte over edel metaal werd kopermunt uitgegeven met een geforceerde koers, die na het beleg zou worden ingewisseld tegen zilvermunt. Na het beleg gebeurde dit ook, omdat de stad zich vooraf verzekerd had van een machtiging van de Staten-Generaal. Het hier besproken exemplaar had een waarde van 40 stuiver of 2 gulden, dat in die tijd een heel bedrag was. Ook de andere waarden van de belegeringsmunten van Maastricht zijn veelvoud of onderverdelingen van de gulden. Er vonden drie uitgiften plaats:

1ste uitgifte: 28 april 1579: stukken van 2, 1 en ½ stuiver

2de uitgifte: 14 mei 1579: stukken van 24, 12 en 6 stuiver

3de uitgifte: datum onbekend: stukken van 40, 16 en 8 stuiver

Het gewicht van de stukken werd bij elke uitgifte verlaagd omdat het koper ook zeldzaam begon te worden en moest dienen voor militaire doeleinden.

H. Dewit